

Miha HUMAR*

DIŠEČA TRAMOVKA

GLIVA Z VONJEM PO POMARANČAH

Dišeča tramovka (*Gloeophyllum odoratum* (Wulf.: Fr.) Imaz.) ali smrekov dišavnik povzroča značilno rjavo trohnobo na iglavcih. Najpogosteje jo opazimo na smrekovini. Dišečo tramovko posamično ali v gručah največkrat vidimo na čelih smrekovih štorov. Gliva se v gozdu pojavlja skozi vse leto. V severnem zmerno toplim pasu sodi med najpogostejše razkrojevalke štorov v gozdovih iglavcev. Dišeča tramovka v večini primerov okuži fiziološko oslABLJENA, stoječa, ranjena smrekova drevesa, kasneje pa kot gniloživka oblikuje trosnjake na panjih. V gozdu praktično ne povzroča nobene škode, z razkrojem štorov pa pripomore k hitrejšemu kroženju ogljika in nastanku rodovitnega humusa. Poleg tega ne smemo zanemariti dejstva, da prisotnost te glive v ekosistemu zmanjšuje verjetnost pojava patogenega jelovega koreničnika, zato je ne uvrščamo med lesne škodljivce in je ne zatiramo.

Za dišečo tramovko so značilni večletni, blazinasti ali nepravilni konzolasti klobuki z zlato rumenim robom, ki se dobro prilegajo podlagi, na kateri rastejo. Starejši deli trosnjaka so temno rjavi, pogosto skoraj črni. Koncentrične brazde jih delijo v široke pasove. Površina klobukov je grobo žametasta, nepravilne oblike, z gomoljastimi ali vozlastimi izrastki. Širina plodišč je med 5 cm in 20 cm, debelina pa od 2 cm do 5 cm. Kadar se trosnjak razvije na vodoravni podlagi, je največkrat v obliki polkrogle. Svetlo rumeno ali cimetasto trosišče je sestavljeno iz cevke, z luknjicami dolžine do 15 mm in premera od 0,5 mm do 1 mm. Če trosnjak raste na površini panja, so cevke razporejene le vzdolž odebeljenega roba trosnjaka. Trosi so beli. Plodišče je zelo težko odtrgati od podlage, na kateri raste. Neuporabno, žilavo in plutasto meso je rjasto rjavo in prijetno diši po janežu, vanilji, komarčku in/ali pomarančah. Trosnjak ohrani prijeten vonj tudi, ko se posuši. Zanimivo je, da se ta vonj razvije le, če gliva razkroja smrekovino. Vonj dišečih tramovk, ki rastejo na borovih štorih, je bistveno manj izrazit.

Kljub temu, da se *G. odoratum* ne uporablja v tradicionalni medicini, ima podobno kot številne druge lesne glive tudi ta zdravilne lastnosti. Triterpeni, ki so jih izolirali iz plodišč,

zmanjšujejo verjetnost tromboze. Poleg tega pa gliva izloča številne mikosterole, ki so izkazali sposobnost inhibicije nekaterih rakavih celičnih linij. V vodnih ekstraktih so identificirali kar 16 aromatičnih sestavin, ki so potencialno uporabni v kozmetični industriji. Še posebej je cenjen metabolit citronelol, ki se že uporablja pri izdelavi parfumov. V zadnjem času naravne učinkovine vedno bolj pridobivajo na pomen, zato se povpraševanje po glivnih dišavah povečuje.

Značilna konzolasta plodišča tramovke, z dobro vidnim svetlejším robom (foto: M. Humar)

Kopučasta plodišča tramovke na čelu smrekovega štora (foto: M. Humar)

* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo. Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana. e-pošta: miha.humar@bf.uni-lj.si